

Anexa nr. 3 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

**Programa școlară
pentru disciplina**

LIMBA ȘI LITERATURA MATERNĂ RROMANI

Clasele a V-a – a VIII-a

București, 2017

Notă de prezentare

Programa școlară pentru disciplina *Limba și literatura maternă rromani* reprezintă oferta curriculară pentru clasele a V-a – a VIII-a. Conform *planului-cadru de învățământ*, aprobat prin OMENCS nr. 3590/05.04.2016, limba și literatura maternă rromani are alocate 4 ore pe săptămână.

Concepția acestei programe are în vedere *Documentul de fundamentare a noului plan-cadru pentru gimnaziu (2016)*, *Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC)* – document european de referință, instrument care susține necesitatea unui set de competențe-cheie care să îi permită viitorului cetățean să se adapteze în mod flexibil la o lume caracterizată prin schimbare rapidă și profundă interconectare, precum: comunicare în limba maternă, comunicare în limbi străine, competență digitală, a învăța să înveți, competențe sociale și civice, spirit de inițiativă și antreprenariat, sensibilizare și exprimare culturală.

Programa de limba și literatura maternă rromani favorizează abordarea învățării din perspectivă inter- și transdisciplinară, conform prevederilor din *Legea educației naționale*, urmărind:

- înțelegerea faptelor de limbă și a coerenței lor structurale, pornind de la mecanismele esențiale de generare a mesajului în comunicare orală și scrisă;
- asigurarea controlului asupra uzului comunicării lingvistice în activități de ascultare, vorbire, lectură și scriere, în raport cu norma limbii rromani în vigoare;
- cunoașterea și înțelegerea elementelor fundamentale de ordin lexical și gramatical, comune limbii rromani și altor limbi de contact, într-o viziune sincronică;
- dobândirea unor competențe de lectură pe care elevii să le poată folosi în contexte diverse de viață în școală și în afara ei;
- asumarea valorilor etice și a idealurilor umaniste naționale și europene, definitorii pentru omul modern, necesare propriei dezvoltări afective și morale, având ca reper modelul sociocultural contemporan.

Limba și literatura maternă rromani reprezintă o disciplină complexă, care cuprinde, în manieră integrată, trei componente:

- componenta lingvistică, aparținând științelor limbii, care asigură uzul corect și eficient al limbii;
- componenta interrelațională, aparținând științelor comunicării;
- componenta estetică și culturală, aparținând literaturii ca artă a cuvântului.

Componenta lingvistică asigură baza dezvoltării la elevi a competenței de comunicare, prin înțelegerea importanței codului lingvistic, esențial pentru comunicarea eficientă. Învățarea corectă și dirijată a normei limbii literare are un rol reglator pentru comunicarea corectă și nuanțată în limba rromani, având în vedere experiența de învățare a elevului, anterioară perioadei de școlaritate, când contactul copilului cu limba rromani este preponderant la nivel dialectal. Astfel, se dezvoltă componenta tranzitivă a comunicării, în raport de complementaritate cu cea reflexivă, fapt care fundamentează conștientizarea identității de către fiecare elev și contribuie la dezvoltarea psihosocială și culturală armonioasă a acestuia. Totodată, raportarea continuă la normă, precum și înțelegerea variațiilor admise de aceasta asigură succesul în activitatea de învățare formală, nonformală și informală reflectată în complexitatea universului cognitiv al elevului.

Componenta interrelațională vizează dobândirea competenței de comunicare, în sens larg, bazată pe comunicarea orală sprijinită pe elemente de retorică, în corelare directă cu deprinderile de comportament comunicativ, dar și pe comunicarea scrisă, prin aplicarea, în manieră complementară, a procedeelelor tradiționale și moderne de comunicare. Prin valorificarea acestei componente, disciplina *Limba și literatura maternă rromani* asigură conștientizarea de către elev a faptului că orice act de comunicare se bazează pe punerea în comun a informațiilor transmise prin mesaje de către toți participanții la procesul de comunicare și are ca efect imediat sporirea experienței cognitive individuale. Totodată, comunicarea impune și respectarea unor norme comportamentale care asigură starea de confort social și cultural, cu manifestare dincolo de mediul școlar și cu efect pe tot parcursul vieții.

Componenta estetică și culturală vizează sensibilizarea elevului, prin apelul la dimensiunea afectivă a personalității. Literatura deschide perspectiva unor alternative ficționale la modelul social, fiind, pentru elev, un spațiu al jocului de rol, care îi poate facilita inserția socială în viața de adult. Studiul literaturii vizează și modelarea universului cultural, respectând particularitățile fiecărui elev, tocmai prin posibilitatea pe care aceasta o are de a selecta, prin lectură, modelele care i se potrivesc personalității și structurii sale temperamentale. Astfel, studiul fenomenului literar dezvoltă și stimulează creativitatea, contribuind substanțial la definirea individualității, ca expresie a libertății de receptare, și la conectarea acesteia la modelul social în care trăiește elevul.

Limba, ca instrument principal de organizare a gândirii, reunește sisteme interdependente de semne și simboluri a căror menire este crearea de sens, prin transmiterea de mesaje. Prin limbă, se construiește identitatea personală, dar și cea națională, a culturii de origine, precum și relațiile interpersonale, care favorizează participarea la viața socială sub multiplele ei fațete. Învățarea limbii rromani ca idiom matern începe de la naștere și continuă pe tot parcursul vieții, inclusiv în forma elevată, literară, fiind mijlocul de exprimare a gândurilor, a sentimentelor și a experienței personale.

Comunicarea lingvistică, într-o primă fază, în idiomul rrom matern, apoi în limba rromani comună – în cadrul instituționalizat, școlar - este esențială în definirea mediului familial și afectiv, dând sens existenței socioculturale a fiecărui individ și asigurând conștiința identității rrome. Fiecare copil care vine la școală are abilități de comunicare în limba maternă sau și într-o altă limbă, dar esențial este ca, în cadrul instituționalizat, acesta să dobândească, în primul rând, achiziții fundamentale corecte privind comunicarea în limba rromani comună, care constituie cheia spre comunicarea cu vorbitorii rromi ai diverselor dialecte din aria de răspândire românească și internațională, dar constituie și bază pentru achizițiile vizând alte limbi.

Prezentă programă asigură promovarea dezvoltării personale a elevului care studiază limba/ în limba rromani într-un cadru sociocultural largit. A dobândi competențe generale, precum *a ști, a pune în aplicare, a avea atitudini și reacții adecvate* reprezintă o dimensiune semnificativă a demersului didactic prin care programa va fi aplicată în școală.

La nivel gimnazial, în cadrul învățământului obligatoriu, disciplina *Limba și literatura maternă rromani* oferă spațiul de construire corectă, complexă și armonioasă a personalității umane inserate diacronic în paradigma postmodernității, vizând - deopotrivă - perspectivele istorică, estetică și culturală prin care se redefinește relația dintre persoană și universul exterior acesteia. Această disciplină de studiu construiește coerent relația dintre cultură, ca artefact și școală – ca instrument de transmitere a culturii, prin punerea la dispoziție a unei programe de gimnaziu caracterizate prin bogăție, recursivitate, interconexiuni și rigoare, valorificând teoria inteligențelor multiple și învățarea prin cooperare, într-o abordare interculturală și integrată a curriculumului.

Programa elaborată în contextul noii paradigme educaționale vizează:

- *împlinirea* idealului educațional al școlii românești derivat din idealul european al educației;
- *adecvarea* programei la arhetipul sociocultural național coroborat cu cel universal, prin corelarea tradiției cu viziunile novatoare;
- *corelarea cu programele pentru limba și literatura maternă din România și din alte țări.*

Programa școlară pentru disciplina *Limba și literatura maternă rromani* are următoarea structură:

- Notă de prezentare
- Competențe generale
- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice

Programa, bazată pe *modelul comunicativ-funcțional*, recomandă valorificarea tuturor experiențelor de învățare ale elevilor, integrând cele trei dimensiuni ale educației (formală, nonformală și informală), ale căror interferențe favorizează dezvoltarea la elev a competențelor generale, prin intermediul celor specifice, asociate cu activități de învățare adecvate și aplicate la conținuturile propuse.

În concluzie, prin complexitatea structurală și de conținut, disciplina *Limba și literatura maternă rromani* contribuie la construirea și la dezvoltarea tuturor competențelor cheie, fiind fundamentul în definirea idealului educațional de tip european – *învățarea pe toată durata vieții*.

Competențe generale

- 1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral**
- 2. Receptarea textului scris de diverse tipuri**
- 3. Redactarea textului scris de diverse tipuri**
- 4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise**
- 5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural**

CLASA a V-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

Clasa a V-a
1.1. Formularea ideilor principale și a temei din texte narative simple, monologate și dialogate <ul style="list-style-type: none">- transcrierea unor cuvinte/ grupuri de cuvinte ilustrative pentru tema textului oral- extragerea ideilor principale din diferite texte
1.2. Identificarea unor informații esențiale și de detaliu, a intențiilor de comunicare explicite și/ sau a comportamentelor care exprimă emoții din texte narative, monologate sau dialogate <ul style="list-style-type: none">- identificarea stărilor/ emoțiilor/ sentimentelor emițătorului din diferite texte- completarea unor enunțuri date, referitoare la diferite aspecte, folosind cuvinte din textele ascultate- identificarea elementelor nonverbale/ paraverbale care facilitează comunicarea, transferându-le în alte situații de comunicare
1.3. Prezentarea orală, pe baza unor repere date de profesor, a unor informații și a unor idei, exprimând opinii, emoții și sentimente prin participarea la discuții pe teme familiare, de interes sau pornind de la textele ascultate/ citite <ul style="list-style-type: none">- exerciții de ordonare cronologică a unor informații și idei dintr-un set de texte cu aceeași temă- reluarea unei idei/ informații audiate
1.4. Selectarea unor elemente paraverbale și nonverbale, în funcție de situația de comunicare <ul style="list-style-type: none">- mimarea unei situații de comunicare- completarea unei fișe de evaluare a comportamentului nonverbal pentru participanții la un dialog pe o temă familiar
1.5. Realizarea unei interacțiuni verbale cu doi interlocutori, prin inițierea, menținerea, încheierea conversației/ discuției, folosind strategii simple de ascultare activă <ul style="list-style-type: none">- construirea unei comunicări dialogate folosind formule specifice date- continuarea unui dialog pe o temă dată
1.6. Manifestarea unui comportament comunicativ politic față de interlocutor(i) în interacțiunea față-în-față sau în cea mediată, prin gestionarea emoțiilor <ul style="list-style-type: none">- exerciții de exprimare orală a ideilor, pornind de la texte citite/auzite- completarea unor enunțuri cu elemente care să exprime manifestarea atenției și a empatiei față de interlocutori (de exemplu: formule de adresare, formule de politețe)
1.7. Observarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând aspectele pozitive și pe cele care necesită îmbunătățire, pe baza unor criterii simple oferite de profesor <ul style="list-style-type: none">- exerciții de discriminare a mesajului unei comunicări în funcție de comportamentul diferit al interlocutorilor- compararea comportamentelor interlocutorilor dintr-o secvență de film sau dintr-o imagine

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a V-a

1.1. Identificarea informațiilor importante din texte continue, discontinue și multimodale

- exerciții de lectură predictivă
- extragerea informațiilor esențiale și de detaliu dintr-un text continuu/discontinuu/ multimodal
- imaginarea unei continuări a întâmplărilor narate
- exerciții ghidate de lectură a imaginii
- exerciții de identificare a elementelor importante din text, pe baza achiziționării și a ordonării noilor informații

2.2. Identificarea temei și a ideilor principale din texte diverse

- recunoașterea reperelor spațiale și temporale din texte diverse
- alcătuirea planului simplu de idei în funcție de tematica textului și de tipul acestuia
- exerciții de completare și de interpretare a unei grile de autoevaluare în vederea înțelegerii mesajului scris
- exerciții de ordonare cronologică a unor idei dintr-un text dat
- exerciții de lectură selectivă pentru desprinderea informațiilor esențiale și de detaliu dintr-un text citit pe baza unui organizator grafic
- exerciții de selectare și de ierarhizare a informațiilor relevante din textele literare sau nonliterare în vederea înțelegerii mesajului scris

2.3. Formularea unui răspuns personal și/ sau a unui răspuns creativ pe marginea unor texte de diferite tipuri, pe teme familiare

- reformularea unui mesaj din perspectiva emițător-receptor
- completarea spațiilor libere dintr-un dialog pe teme familiare

2.4. Manifestarea interesului și a puterii de concentrare în timpul lecturii unor texte pe teme familiare

- reluarea lecturii după criterii date
- extragerea dintr-un text a elementelor specifice, pentru a susține o opinie referitoare la informația asimilată
- observarea valorii expresive a părților de vorbire din textele abordate

2.5. Observarea comportamentelor și a atitudinilor de lectură, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

- exerciții de citire fluentă și expresivă a textului scris
- antrenare în dialoguri simple, pe teme de interes, de tipul „întrebare – răspuns”, pentru a verifica dacă mesajul textului a fost înțeles

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a V-a

3.1. Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate

- realizarea planului unei compuneri, urmând un model dat
- prezentarea unei scene narative dintr-o creație literară
- descrierea unui personaj/ persoană/ animal/ peisaj, folosind categorii gramaticale și semantice diferite
- exerciții de redactare a unei compuneri

3.2. Redactarea, individual și/ sau în echipă, a unui text simplu, pe o temă familiară, cu integrarea unor imagini, desene

- exerciții de asociere corespunzătoare text-imagini/ desen
- elaborarea, în echipă/ individual, a unei prezentări cu ajutorul noilor tehnologii
- exerciții de ilustrare a atitudinii/ emoției prin folosirea de emoticoane

3.3. Analizarea constantă a propriului scris/a unor texte diverse din punctul de vedere al corectitudinii, al lizibilității, al coerenței și al clarității

- exerciții de transcriere a unor scurte texte/ fragmente
- exerciții de dictare de scurte texte/ de fragmente/ autodictare, urmărind utilizarea semnelor de punctuație și de ortografie, în funcție de intenția de comunicare și de mesajul transmis

3.4. Observarea atitudinilor manifestate în procesul redactării unui text, identificând aspectele care necesită îmbunătățire

- identificarea atitudinii manifestate de un personaj în procesul redactării unui text, urmărind compararea cu propria atitudine

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

Clasa a V-a

4.1. Utilizarea achizițiilor sintactice și morfologice de bază ale limbii romani standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă a intențiilor comunicative

- exerciții de completare a cuvintelor într-un text lacunar, pe baza regulilor de acces la cuvânt (întreruperi, suprapuneri, așteptarea rândului la cuvânt)
- exerciții de folosire a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale adecvate contextului și scopului vizat (mesaje orale diverse, ficționale și nonficționale)

4.2. Aplicarea achizițiilor lexicale și semantice de bază, în procesul de înțelegere și de exprimare corectă a intențiilor comunicative

- povestirea unei întâmplări reale/ imaginare
- exerciții de precizare a sinonimelor, a antonimelor unor cuvinte date
- exerciții de identificare a sensurilor cuvintelor în funcție de context
- exerciții de utilizare corectă a normelor gramaticale, fonetice și lexicale în mesaje pe teme de interes în contexte familiare și nonfamiliare
- traduceri ale unor unități frazeologice date

4.3. Monitorizarea propriei pronunții și scrieri și a pronunției și scrierii celorlalți, valorificând achizițiile fonetice de bază

- exerciții de relaționare a sunetului cu litera și de identificare a rolului semnelor diacritice în rostirea sunetelor specifice limbii romani
- exerciții de scriere, de transcriere și de rescriere corectă a unor texte
- recitarea unor poezii cu/ fără fundal sonor

4.4. Respectarea convențiilor ortografice și ortoepice în utilizarea structurilor fonetice, lexicale și sintactico-morfologice în interacțiunea verbală

- exerciții de utilizare a semnelor de punctuație și de ortografie, în funcție de intenția de comunicare și de mesajul transmis
- exerciții de identificare a formei corecte a unor fapte de limbă
- jocuri de cuvinte/ fraze bazate pe confuzii fonetice/ lexicale/ sintactico-morfologice

4.5. Utilizarea competenței lingvistice în corelație cu gândirea logică/ analogică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

- *exerciții de modificare/ transformare a unor enunțuri în funcție de deprinderile dobândite*
- *exerciții de comparare a scrierii, cu norma limbii rromani standard*

5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural

Clasa a V-a

5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi

- *prezentarea unor experiențe similare sau diferite privitoare la viața de familie, la valorile promovate în școală etc., pornind de la tradiții întâlnite în textele orale sau scrise studiate*
- *realizarea unor proiecte tematice de promovare a unor elemente de cultură locală, regională, națională*
- *exerciții de identificare a unor similitudini între culturi diferite, identificate în texte studiate și în experiențele proprii de viață și ale altor copii*

5.2. Identificarea unor tipare privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

- *exerciții de identificare a unor valori culturale specifice țării noastre promovate în textele unor autori rromi*
- *exerciții de identificare a unui set de convenții și valori recunoscute social și cultural*

Conținuturi

Tema generală: **EU ȘI UNIVERSUL MEU FAMILIAR**

Domenii de conținut	Conținuturi
Comunicare orală	<ul style="list-style-type: none"> - Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător - Elemente paraverbale (intensitate vocală, intonație, tempoul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual). Elementele nonverbale și paraverbale ca mărci ale personalității individului - Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu - Strategii de ascultare activă: ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, reținerea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului - Atitudini comunicative: atenție, empatie - Exprimarea adecvată a emoțiilor
<p>➤ Texte orale propuse pentru ascultare: <i>anunțuri, cântece pentru copii, povești și poezii (pot fi folosite audiobook-uri, înregistrări ale unor emisiuni sau lecturi orale realizate de profesor/ actor și/ sau elevi).</i> <i>Tipuri de interacțiune propuse: prezentări simple pe teme date, povestiri, dialoguri între doi participanți</i></p>	
Lectură	<ul style="list-style-type: none"> - Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv <ul style="list-style-type: none"> • Cuvinte-cheie, idee principală, temă • Planul simplu de idei • Textul narativ <ul style="list-style-type: none"> ○ Textul narativ literar. Acțiune, personaj, timp, spațiu ○ Textul narativ nonliterar ○ Textul narativ în texte multimodale (text și imagine – banda desenată) • Textul descriptiv (literar/nonliterar) • Textul explicativ (aplicativ) - Strategii de comprehensiune: inferențe simple, predicții, reprezentări mentale, răspuns afectiv, integrarea informațiilor textului în propriul sistem de cunoștințe; împărtășirea impresiilor de lectură - Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (personificarea, comparația) - Interese și atitudini față de lectură
<p>➤ Texte recomandate (fără definirea conceptelor, text integral sau fragment):</p> <p>a) <i>texte continue (alcătuite din enunțuri organizate în paragrafe), ficționale și nonficționale/ texte literare și nonliterare: poezii, texte epice pentru copii, postări online</i></p> <p>b) <i>texte discontinue: tablă de materii/ cuprins, liste, tabele, calendare, articole etc.</i></p> <p>c) <i>texte multimodale: manualul, benzile desenate</i></p>	
Redactare	<ul style="list-style-type: none"> - Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere: <ul style="list-style-type: none"> (a) descoperirea unor subiecte din universul familiar (b) restrângerea unor teme la aspecte particulare (c) încadrarea în subiect - Prezentarea textului: scrisul de mână, așezarea în pagină inserarea unor desene, grafice, fotografii - Planul simplu de idei - Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere, paragrafe - Stil: corectitudine gramaticală, respectarea convențiilor ortografice și de punctuație

➤ **Tipuri de texte recomandate pentru activitățile de redactare:**

- a) *texte narative: relatarea unor experiențe personale, narațiuni ficționale*
 b) *texte descriptive: autoportretul, descrierea unui loc, a unei ființe reale, a unui obiect*

<p>Elemente de construcție a comunicării</p>	<p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Enunțul. Punctuația - Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată - Predicatul - Subiectul exprimat . Acordul subiectului cu predicatul - Atributul - Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana, modul și timpul) - Substantivul: genul, numărul. Tipuri de substantive: comun, propriu, însuflețit, neînsuflețit - Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât) - Pronumele. Tipuri de pronume: pronumele personal - (Flexiunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul) - Adjectivul - Clasificare, topică în limba rromani <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alfabetul limbii rromani. Ordonarea cuvintelor după criteriul alfabetic. Dicționarul. Articolul de dicționar - Tipuri de sunete: Vocală. Consoană - Semivocală. Accentul. Silaba <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> - Structura cuvântului: Cuvântul, unitate de bază a vocabularului; Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor - Categoriile semantice: sinonime, antonime <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Limba standard. Normă și abatere - Istoria cuvintelor – variații ale formei și ale sensului în timp
<p>Elemente de interculturalitate</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Limba maternă – sursă esențială pentru dezvoltarea personală și pentru îmbogățirea bagajului cultural - Identitate personală – identitate națională – diversitate culturală și lingvistică

În studierea conținuturilor se vor urmări permanent aspectele normative ortoepice, ortografice, morfologice și de punctuație.

CLASA a VI-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

Clasa a VI-a
<p>1.1 Parafrazarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>exerciții de ascultare activă, punând întrebări referitoare la o idee/ o informație din textul audiat</i>- <i>parafrazarea unor enunțuri dintr-un text audiat</i>- <i>audierea de texte/mesaje</i>- <i>exerciții de plasare a unei secvențe dintr-o replică în alte enunțuri</i>
<p>1.2. Identificarea unor informații, a intențiilor de comunicare, a emoțiilor și a atitudinilor comunicative din texte orale, monologate și dialogate</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>identificarea sensului global al unui text audiat</i>- <i>formularea ideilor principale dintr-un mesaj transmis de către un prieten/ coleg</i>- <i>utilizarea jocului de rol pe o temă dată, urmat de discuții privind intențiile de comunicare, emoțiile și atitudinile comunicative</i>
<p>1.3. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ ascultate</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>elaborarea unui text oral pornind de la un enunț dat/ de la o imagine dată</i>- <i>exerciții de exprimare a unui punct de vedere referitor la o idee extrasă dintr-un text oral/ scris</i>
<p>1.4. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediate</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>utilizarea jocurilor de rol cu folosirea dialogului pe diverse teme de interes</i>- <i>exerciții de identificare a două elemente paraverbale utilizate de un participant la o situație de comunicare</i>
<p>1.5. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>exerciții de construire a unei situații de comunicare pornind de la un aspect relevant pentru comportamentul școlar</i>
<p>1.6. Manifestarea interesului față de ideile interlocutorilor și a disponibilității de implicare constructivă în comunicare, în activitățile de grup</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>elaborarea unor proiecte transdisciplinare de grup</i>
<p>1.7. Analizarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, evidențiind punctele tari și punctele slabe și oferind soluții de comunicare eficientă, pe baza criteriilor oferite de profesor și discutate cu colegii</p> <ul style="list-style-type: none">- <i>exerciții de schimbare de rol într-o situație de comunicare, evidențiind elementul personal construit</i>- <i>exerciții de completare a unui test de evaluare a comportamentelor interlocutorilor prin prezentări realizate cu ajutorul noilor tehnologii</i>

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VI-a
2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte continue, discontinue și multimodale <ul style="list-style-type: none">- identificarea emoțiilor, a sentimentelor și a atitudinilor exprimate într-un text literar și/ sau nonliterar
2.2. Identificarea ideilor principale și secundare prin punerea în relație a diverselor părți ale textului <ul style="list-style-type: none">- alcătuirea planului dezvoltat de idei prin detalierea elementelor specifice textului abordat- utilizarea unor mesaje sau a unor enunțuri care să exprime opinia personală privitoare la text- descrierea unui personaj, prin utilizarea categoriilor semantice și gramaticale învățate
2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte de diverse tipuri <ul style="list-style-type: none">- relatarea unor întâmplări personale, cu inserarea unor fragmente descriptive sau povestirea subiectului unei opere epice- realizarea planului sinoptic (harta textului) al unui text literar prin identificarea elementelor de bază din cadrul textului- exerciții de utilizare a descrierii și a autocaracterizării în scopul unei mai bune cunoașteri
2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite <ul style="list-style-type: none">- colectarea de informații din diverse surse – manuale, documente, seriale, experiență proprie- exerciții de justificare a unor puncte de vedere pe teme diferite, de interes personal sau școlar
2.5. Evaluarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite <ul style="list-style-type: none">- stabilirea criteriilor de selectare a lecturii și a reperelor valorice în contextul cultural dat;- redactarea unui eseu/ a unei compuneri care să valorifice experiența dobândită în situații diverse (excursii tematice, serbări etc.).

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VI-a
3.1. Redactarea unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate <ul style="list-style-type: none">- Utilizarea brainstorming-ului pentru generarea ideilor care pot fi incluse într-un text care va fi redactat în clasă sau acasă- scrierea unui text cu început/cu sfârșit dat, integrând secvențe narative în texte dialogate sau secvențe descriptive în texte narative- elaborarea unei pagini de jurnal prin respectarea convențiilor acestui tip de discurs
3.2. Redactarea, individual și/ sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor grafice, tabele, scheme <ul style="list-style-type: none">- exerciții de asociere a unor texte cu o serie de scheme, tabele, grafice date etc.- exerciții de transpunere a unui text într-o schemă, într-un grafic sau într-un tabel

- redactarea unui text pe baza informațiilor oferite de grafice, tabele, scheme

3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare

- exerciții de concepere/realizare a unui afiș pe o temă dată
- exerciții de adecvare a mesajului la situația și scopul comunicării, prin selectarea unor cuvinte

3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor oferite de profesor și discutate cu colegii

- exerciții de identificare a aspectelor pozitive și negative în comportamentul manifestat în procesul redactării, pe baza unor criterii date

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

Clasa a VI-a

4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii rromani standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative

- exerciții de completare, cu aplicarea cunoștințelor privind flexiunea verbală și nominală
- exerciții de folosire a elementelor verbale, nonverbale și paraverbale adecvate contextului și scopului vizat (mesaje orale diverse, ficționale și nonficționale/literare și nonliterare)

4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba rromani standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative

- completarea unor enunțuri cu faptele de limbă omise
- transformarea unor forme gramaticale în altele, cerute de context sau impuse de sarcină
- aplicarea în contexte noi și autentice a noilor achiziții lingvistice
- crearea unor jocuri de cuvinte, jocuri ortografice etc.

4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare

- analiza unor enunțuri greșite și corectarea acestora în funcție de normele limbii actuale, în exerciții fonetice diverse

4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă

- identificarea greșelilor de semantică, fonetică, ortografie și de punctuație în mesaje online, e-mailuri, în texte scrise olograf
- aplicarea cunoștințelor dobândite prin jocuri/rebusuri
- exerciții de precizare a sinonimelor, a antonimelor, a omonimelor unor cuvinte date
- identificarea sensurilor cuvintelor în funcție de context

4.5. Redactarea unor texte valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

- redactarea unor texte cu respectarea normei gramaticale în vigoare

5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural

Clasa a VI-a

5.1. Investigarea unor cutume, obiceiuri și tradiții ale comunității în care trăiește elevul și ale unor comunități aparținând altor etnii în scopul cimentării unor comportamente ce privesc schimburile interculturale

- discuții despre diferențele culturale ale comunității proprii și ale altor comunități etnice (comportamente sociale, valori, stil de viață)
- prezentări ale specificului local în spațiul tradițiilor rromone

5.2. Analiza unor tipare privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

- elaborarea de materiale diverse (orale, scrise, multimodale) prezentând valorile promovate în tradițiile și obiceiurile diferitelor culturi
- analiza unor modele promovate în literatura rromani /sau universală și în alte arte (film, teatru, artă plastică etc.)

Conținuturi

Tema generală: **EU ȘI LUMEA DIN JURUL MEU**

Domenii de conținut	Conținuturi
Comunicare orală	<p><i>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Strategii de ascultare activă: verificarea gradului de înțelegere a mesajului prin formularea unor întrebări de clarificare, de reformulare; semnale nonverbale de încurajare- Performarea actelor de limbaj: relația dintre structura lingvistică a actului de limbaj, intenția de comunicare și efectul actului de limbaj- Atitudini comunicative: interes, curiozitate, implicare, cooperare în activități de grup. Inteligența emoțională: exprimarea adecvată a emoțiilor
<p>➤ Texte orale propuse pentru ascultare: emisiuni radio, teatru radiofonic pentru copii, literatură pe audiobook (integral/ fragmente)</p> <p>➤ Tipuri de interacțiune propuse: monologate (prezentări pe teme date, povestiri) și dialogate (interacțiuni cu mai mulți participanți)</p>	
Lectura	<p><i>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Textul narativ literar – în proză, în versuri<ul style="list-style-type: none">• Instanțele comunicării narrative: autor, narator, personaje• Narațiunea la persoana a III-a și la persoana I• Momentele subiectului/etapele acțiunii. Idei secundare. Planul dezvoltat de idei• Dialogul în textul literar- Textul narativ nonliterar- Textul descriptiv literar – în proză, în versuri- Versificație: rimă, strofă, măsura versurilor, ritmul (intuitiv)- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip narativ, descriptiv, dialogat; discuții pe marginea textelor citite- Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat (epitetul, enumerația)- Interese și atitudini față de lectură
<p>➤ Texte recomandate:</p> <ul style="list-style-type: none">a) <i>texte continue, literare și nonliterare: povestiri clasice și contemporane, texte aparținând literaturii pentru copii, jurnale, scrisori, e-mailuri, reportaje de știri, postări online, recenzii pe web ale unei cărți</i>b) <i>texte discontinue: grafice, diagrame</i>c) <i>texte multimodale: reclame, articole de ziar sau de revistă cu imagini</i>	

Redactare	<p><i>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Etapele scrierii, cu accent pe: <ul style="list-style-type: none"> a) planul textului b) redactarea ciornei și a lucrării pe baza planului - Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ, narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape) - Adecvarea la temă - Stil: proprietatea termenilor, puritate și adecvare situațională, originalitate - Prezentarea textului: scheme, tabele corelate cu conținutul textului - Elemente auxiliare în scriere (paranteze, sublinieri)
<p>➤ Tipuri de texte recomandate pentru activitățile de redactare:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) afișul, anunțurile de mică publicitate, scrisoarea, e-mailul, invitația, jurnalul, blogul b) texte narative la persoana I sau la persoana a III-a c) texte descriptive (descrierea unei ființe reale și/ sau imagine, a unui obiect imaginar, a unui fenomen, a unei emoții) 	
Elemente de construcție a comunicării	<p><i>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predicatul - Subiectul - Complementul - Atributul - Verbul. Moduri verbale, timpuri verbale - Substantivul. Substantive însuflețite/ neînsuflețite. Cazul - Pronumele personal (flexiune cazuală) <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grupurile vocalice - Despărțirea în silabe <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rolul contextului în crearea sensului - Sinonime/ Antonime
Elemente de interculturalitate	<p><i>La conținuturile din clasa a V-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Interferențe culturale (culturi ale minorităților în spațiul român) - Limba și cultura romani în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă romani de pretutindeni - Valori ale culturii rome

În studierea conținuturilor se vor urmări permanent aspectele normative ortoepice, ortografice, morfologice și de punctuație.

CLASA a VII-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

Clasa a VII-a
<p>1.1. Rezumarea unor texte de diverse tipuri și cu grade diverse de dificultate, monologate și dialogate</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de disociere a ideilor principale de cele secundare dintr-un text monologat- reformularea unui mesaj dintr-un text monologat- rezumare orală a unor monologuri/dialoguri
<p>1.2. Sintetizarea informațiilor, a intențiilor de comunicare și a atitudinilor comunicative din diverse texte monologate și dialogate</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de completarea a unor fișe de lucru cuprinzând ideile principale dintr-un text monologat sau dialogat, numind și atitudinile comunicative ale participanților- exerciții de reformulare/parafrazarea unui mesaj dintr-un text monologat
<p>1.3. Prezentarea unor informații, idei și puncte de vedere în texte diverse, oferind detalii semnificative și exemple relevante, punctând esențialul prin diverse strategii didactice</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de reconstituire cronologică a unor evenimente prezentate într-un text monologat- prezentarea unui punct de vedere sub forma unui e-mail trimis profesorului sau a unui eseu argumentativ- audierea unor prezentări și luarea de notițe, realizând asocieri între ceea ce știe și ceea ce află nou interlocutorul, privitor la o temă (achiziții vechi și noi)
<p>1.4. Prezentarea unui conținut în fața unui public cunoscut, adoptând comportamente paraverbale și nonverbale adecvate, transmitând informația prin coduri diverse de comunicare</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de construire a unui desen/puzzle sau a unui tabel, ca moment de anunțare a unei prezentări- exerciții de sesizare a efectelor negative pe care excesul elementelor nonverbale le are asupra înțelegerii mesajului unui text
<p>1.5. Participarea la interacțiuni verbale diverse, apelând la strategii variate de ascultare activă și de negociere a informației și a relației cu interlocutorii</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de anticipare a unor replici ale participanților la un dialog- reformulare/parafrazare/ierarhizare a informațiilor din intervențiile participanților la o situație de comunicare
<p>1.6. Manifestarea interesului față de ideile interlocutorilor și a disponibilității de implicare constructivă</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de anticipare a unor reacții ale participanților la un dialog- exerciții de asumare a diferitelor roluri
<p>1.7. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând strategii personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de sesizare a corelației/dezacordului dintre comportamentul verbal și nonverbal- exerciții de formulare de întrebări privind așteptările/nevoile/atitudinile proprii și ale celorlalți în situații de comunicare reale sau simulate- audierea unor prezentări înregistrate, evaluând fluența, expresivitatea acestora- discuții privind modul în care se poate promova/corija un tip de comportament generat de o situație de comunicare

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VII-a
<p>2.1. Recunoașterea structurilor logice în care sunt organizate informațiile din texte continue, discontinue și multimodale</p> <ul style="list-style-type: none">- formularea unor enunțuri privind mesajul unor texte continue, discontinue sau multimodale- identificarea trăsăturilor specifice unui text dramatic/liric- identificarea tehnicilor și a structurilor narative din textul suport
<p>2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate</p> <ul style="list-style-type: none">- coroborarea datelor schemelor logice ale textelor, asocierea termenilor în vederea redactării unui rezumat- exerciții de redactare a rezumatului pe etape prestabilite
<p>2.3. Compararea diferitelor tipuri de răspuns, a punctelor de vedere exprimate pe marginea unor texte diverse</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de formulare a unor definiții expresive folosind corect tipurile de flexiune (nominală sau verbală)- producerea unor mesaje care să redea atitudini, folosind adecvat informații, categorii lingvistice învățate- exprimarea, susținerea și compararea opiniilor proprii în cadrul unor dezbateri pe teme de interes pentru elevi
<p>2.4. Adecvarea atitudinii și a practicilor de lectură în funcție de scopul avut în vedere</p> <ul style="list-style-type: none">- interpretarea elementelor definitorii ale comportamentului unui personaj, folosind argumente multiple, de tipuri diferite- selectarea dintr-o serie sinonimică a cuvintelor și a expresiilor care redau cât mai nuanțat intenția comunicativă- audierea unor prezentări înregistrate, evaluând fluența, expresivitatea acestora
<p>2.5. Aplicarea unor strategii individualizate pentru dezvoltarea competențelor de lectură</p> <ul style="list-style-type: none">- activități tip „șezătoare literară”, expuneri prin povestirea unei părți din conținut, participarea la medalioane literare consacrate aniversării unui scriitor- participarea la proiecte și evenimente culturale organizate în contexte formale sau nonformale vizând atitudini cultural-civice, în condițiile respectării regulilor grupului, prin valorizarea diversității etno-culturale și lingvistice

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VII-a
<p>3.1. Redactarea unui text complex, având în vedere respectarea etapelor procesului de scriere și selectarea unor structuri adecvate intenției de comunicare</p> <ul style="list-style-type: none">- redactarea rezumatului unei lecții predate la o disciplină din aria curriculară „Om și societate”- redactarea rezumatului unui text literar/ nonliterar- redactarea unei pagini de jurnal de călătorie/ de lectură- exprimarea unei opinii personale referitoare la mesajul unui text literar, la atitudinea/comportamentul unui personaj- exerciții de structurare a unui text în secvențe distincte în funcție de destinatar
<p>3.2. Redactarea, individual și/ sau în echipă, a unor texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor</p>

- realizarea unor postere, proiecte folosind tehnologia modernă
- prezentarea unei cărți citite sau a unui film, valorificând tehnologia modernă și utilizarea internetului într-o manieră responsabilă

3.3. Utilizarea unor surse diverse pentru realizarea de texte originale

- prelucrarea notițelor personale făcute pentru o temă de studiu
- exerciții de folosire a diverselor surse pentru realizarea unei lucrări complexe, corelând informația selectată cu ideile unui plan personal realizat anterior
- exerciții de aplicare a normelor de utilizare a citatului într-o lucrare

3.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor eficiente sau adecvate de redactare, aplicând în activitățile curente de redactare strategiile învățate, personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia

- exerciții de identificare și comparare a comportamentelor și a atitudinilor manifestate de două persoane în procesul redactării unui text
- evaluarea propriilor comportamente și atitudini prin raportare la un model dat
- întocmirea unui plan personal de ameliorare a comportamentelor și a atitudinilor ineficiente sau inadecvate de redactare

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

Clasa a VII-a

4.1. Folosirea structurilor morfosintactice ale limbii romani standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe

- întocmirea unor grile de verificare a corectitudinii, a coerenței semantice pentru un text/ mesaj;
- continuarea unor enunțuri care să exprime acord, dezacord, asumare, neasumare, neîncredere, îndoială etc.
- exerciții de inițiere, de menținere și de finalizare a unui dialog, cu utilizarea formelor de salut, a formelor de prezentare, de formulare a unei solicitări, a unei permisiuni, prin particularizare la context, la receptor și la scopul vizat

4.2. Exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba romani standard

- exerciții de narativizare a unor procese, concepte, fenomene
- exerciții de identificare a coordonatelor narrative
- exerciții de inserare a unor pasaje descriptive în textul narativ și evidențierea rolului acestora
- discuții în grup, în care elevii să-și formuleze responsabil/ conștient argumentele și opiniile

4.3. Aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă

- întocmirea de liste cu greșelile cele mai frecvente, asociate cu enumerarea regulilor ce ar trebui aplicate
- compararea limbii romani cu limbile indo-europene și cu limbi indiene, sesizând asemănări/ deosebiri

- *exerciții de utilizare a dicționarului și a altor surse documentare (tipărite sau pe suport informatic audio-vizual, multimedia)*

4.4. Raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală

- *reconstituirea unor texte traduse printr-un translator automat, folosind cunoștințele dobândite, prin raportare la normă*
- *sesizarea consecințelor pe care încălcările normelor învățate le pot avea în înțelegerea unui text și în deteriorarea imaginii celui care comunică*

4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

- *exerciții de identificare a caracteristicilor textului narativ*
- *exerciții de identificare a caracteristicilor textului descriptiv*
- *exerciții de identificare a caracteristicilor textului dramatic*
- *analiza rolului verbelor în textul narativ*
- *analiza rolului substantivelor și a adjectivelor în textul descriptiv*
- *compararea actelor de limbaj în textul narativ, descriptiv și dramatic*

5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural

Clasa a VII-a

5.1. Compararea unor cutume, tradiții și obiceiuri române cu cele din alte culturi

- *realizarea unui ghid, a unui poster sau a unei pagini web pentru un grup de vizitatori care provin din altă localitate, regiune sau țară*
- *realizarea unui calendar tematic (artistic, culinar, numismatic etc.)*
- *realizarea unui minighid de conversație pentru un prieten din altă țară, care dorește să viziteze România*
- *realizarea unor ghiduri turistice pentru spațiul cultural local/ regional/ național/ european, prin valorificarea elementelor învățate la geografie, istorie, științe socioumane și a experienței personale*
- *realizarea unor proiecte despre tradiții și/ sau obiceiuri comune mai multor culturi*
- *(facultativ) exerciții de identificare a unor asemănări între limba romani și limbile indiene/ alte limbi indo-europene, între cultura română și cea indiană/ culturi indo-europene;*
- *realizarea unor minidicționare toponimice și onomastice locale*

5.2. Compararea tiparelor privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

- *scriere creativă pe tema unor călătorii imaginare într-un alt spațiu cultural (din țară sau din alte țări)*
- *promovarea culturii române prin utilizarea mijloacelor digitale (blog, site etc.)*
- *prezentarea influențelor din culturi existente în alte zone geografice limitrofe*
- *exerciții de redactare de texte diverse (articole pentru revista școlii, ziarul local, broșuri de prezentare) privind interferențele culturale*

Conținuturi

Tema generală: **ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII**

Domenii de conținut	Conținuturi
Comunicare orală	<p><i>La conținuturile din clasa a VI-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat- Strategii de concepere și de comprehensiunea textului oral: rezumare, clasificare, reformulare, repetare, conectori pragmatici; distincția dintre fapt și opinie;- Strategii de ascultare activă: focalizarea interesului asupra punctului de vedere al celuilalt și evitarea focalizării pe propriul punct de vedere, recapitularea ideilor exprimate de interlocutor- Atitudini comunicative: respect, toleranță. Modificarea conturului intonațional și a mărcilor prozodice pentru a transmite emoții. Inteligența emoțională: recunoașterea emoțiilor interlocutorilor- Principii de interacțiune: negocierea semnificației (cantitatea, calitatea, relevanța și maniera transmiterii informației) și negocierea relației cu interlocutorul (formulele specifice de politețe adaptate)
<p>➤ Texte orale propuse pentru ascultare: <i>literatură pe audiobook (romane, teatru radiofonic), emisiuni TV</i></p> <p>➤ Tipuri de interacțiune propuse: <i>prezentări cu deschideri spre alte domenii ale cunoașterii, interviul, discuții cu doi sau mai mulți interlocutori pe teme propuse de elevi</i></p>	
Lectură	<p><i>La conținuturile din clasa a VI-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none">- Textul epic. Narativul literar. Personajul. Mijloace de caracterizare- Textul dramatic și arta spectacolului- Autor, personaj dramatic- Rolul indicațiilor scenice- Rolul dialogului- Actori, decor, costume, lumini, muzică- Dialogul - în textul scris și în spectacol- Dialogul în textul nonliterar (interviul)- Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor- Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor de tip epic, liric, dramatic- Strategii de interpretare: discuții pe marginea textelor citite, interpretarea limbajului figurat (repetiția, metafora)- Monitorizarea propriei lecturi
<p>➤ Texte recomandate (cu/ fără definirea conceptelor operaționale, text integral sau fragment):</p> <ul style="list-style-type: none">a) <i>texte continue, ficționale și nonficționale/ texte literare și nonliterare: poezii, piese de teatru, texte epice clasice și contemporane din literatura pentru copii, romane grafice, jurnale de călătorie</i>b) <i>articole de popularizare a științei, postări online, instrucțiuni pentru derularea unui experiment</i>c) <i>texte discontinue: anunțuri, indexuri, glosare</i>d) <i>texte multimodale: texte din enciclopedii ilustrate (pe suport de hârtie sau online)</i>	

<p>Redactare</p>	<p><i>La conținuturile din clasa a VI-a (actualizate) se vor adăuga următoarele</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Etapele scrierii, cu accent pe: <ul style="list-style-type: none"> a) rescrierea textului pentru a-i da coerență și claritate, pentru a nuanța ideile b) corectarea greșelilor de literă, ortografie, punctuație c) dictare pentru corectitudinea în scriere (utilizarea grafiei specifice și a accentului) - Tipare textuale de structurare a ideilor - Definiție, clasificare, exemplificare - „Întrebările cheie” pentru realizarea unui interviu, eseu-portretistic, eseu-argumentativ (cine?/ kon?, ce? /so?, când?/ kana? unde? /kaj?, de ce?/ sosθar?); - Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie, varietate - Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogal - Prezentarea textului: elemente grafice specifice diverselor tipuri de texte: scheme, tabele corelate cu conținutul textului - Organizarea unui text în funcție de situația de comunicare - Modalități de exprimare a preferințelor și a opiniilor - Rezumatul /planul de idei - Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă - Expansiunea sau contragerea unei secvențe dintr-un text narativ sau descriptiv - Comentarea unor pasaje din textele citite, descrierea unei emoții (bucurie, uimire, frică) - Caracterizarea personajului pe baza unor trăsături definitorii extrase dintr-o secvență a textului - Caracterizarea unui personaj principal pozitiv sau negativ - Caracterizarea unui personaj secundar pozitiv sau negativ - Realizarea unor portrete proprii (introspecția) - Realizarea portretului unui coleg
<p>➤ Tipuri de texte recomandate pentru activitățile de redactare:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) <i>jurnal de călătorie/ de activități zilnice, blog, cerere</i> b) <i>texte folosite în procesul învățării (rezumat, conspect, notițe etc.)</i> c) <i>texte discontinue (grafic, schemă, tabel)</i> 	
<p>Elemente de construcție a comunicării</p>	<p><i>La conținuturile din clasa a VI-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fraza - tipul și rapoartele de coordonare, subordonare. Norme de punctuație (virgula, punctul și virgula) - Substantivul - categoriile gramaticale ale acestuia: gen (masculin și feminin), număr (singular și plural), determinare (articol) și cele șapte cazuri (nominativ, acuzativ, dativ, genitiv, ablativ, sociativ-instrumental și vocativ). Flexiunea nominală - Adjectivul- tipurile acestuia (buxle și tang), gradele de comparație ale adjectivului. Realizări ale atributului: prin adjectiv, pronume, numeral - Topica în propoziție. Norme de punctuație - Verbul - modurile prsonale și nepersonale. Distincția între verbele tematice și verbele atematice. Posibilități combinatorii ale verbului. Predicatul verbal și predicatul nominal

	<ul style="list-style-type: none"> - Pronumele -tipurile și declinarea (pronumele personal/ i 3enutni sarnavni, pronumele interogativ-relativ/ i pučhutni-phandutni sarnavni, pronumele posesiv/ i posesivo sarnavni, pronumele refelexiv/ i refleksivo sarnavni, pronumele demonstrativ/ i sikavutni sarnavni, pronumle nehotărât/ i nisavutni sarnavni și pronumele negativ/ i negativo sarnavni - Folosirea corectă a pronumelor și a adjectivelor pronominale: interogativ, relativ și nehotărât - Pronumele posesiv și exprimarea posesiei sau marcarea lipsei posesiei în construcții verbale posesive (prezent, imperfect și perfect) - Posibilități combinatorii ale pronumelor și ale adjectivelor pronominale - Topica adjectivului (antepus substantivului). Acordul adjectivului cu substantivul. Adjectivul provenit din participiu. Posibilități combinatorii ale adjectivului - Numeralul. Tipuri de numeral (cardinal, ordinal, colectiv, distributiv, adverbial). Posibilități combinatorii ale numeralului și declinarea acestuia - Prepoziția (după origine, după conținutul lexical și după formă - tipurile) - Interjecția (simple și compuse). Rolul și expresivitatea interjecției <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utilizarea corectă a accentului pentru cuvintele împrumutate și a diacriticelor specifice limbii rromani <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului: derivarea, compunerea; cuvânt de bază și cuvânt derivat - Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului - Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse - Familia lexicală - Câmpul lexical <p>Variație stilistică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Selecție lexicală în limba vorbită și în limba scrisă - Termeni științifici - Variații dialectale ale limbii
<p>Elemente de interculturalitate</p>	<p><i>La conținuturile din clasa a VI-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Limba rromani și alte limbi indo-europene - Contacte lingvistice și culturale - Elemente de limbă și cultură specifice

În studierea conținuturilor se vor urmări permanent aspectele normative ortoepice, ortografice, morfologice și de punctuație, utilizându-se constant Dicționarul rrom-român, român-rrom.

CLASA a VIII-a

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral

Clasa a VIII-a
<p>1.1. Exprimarea unui punct de vedere propriu privind reprezentarea aceleiași teme în texte diferite</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de prezentare a unui punct de vedere, folosind tehnologia informațională, pentru a surprinde corect mesajele unor texte orale, diferite, având o temă comună- exerciții de comparare a modului în care apare ilustrată o temă în texte diferite- exerciții de stabilire a intențiilor de comunicare în secvențele următoare/sucesive ale unei conversații- exerciții de exemplificare a diferitelor tipuri de argumente
<p>1.2. Prezentarea unui punct de vedere propriu privind reprezentarea aceleiași teme în texte diferite</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de identificare a concluziei, într-un text argumentative
<p>1.3. Prezentarea documentată a unei teme/a unui punct de vedere, citând sursele de informare, într-un text de tip argumentativ/în texte de diferite tipuri (de tip argumentativ, explicativ)</p> <ul style="list-style-type: none">- selectarea de surse necesare documentării pentru realizarea unei prezentări (manuale, site-uri, documentare, dicționare)- exerciții de motivare/argumentare a ideilor prezentate și asupra sursei de informare
<p>1.4. Realizarea unei prezentări orale multimodale în fața unui public, corelând elementele verbale, paraverbale și nonverbale în cadrul unor strategii de argumentare</p> <ul style="list-style-type: none">- transpunerea în alt limbaj –grafic/iconic – a unei prezentări audiate- exerciții de elaborare a unei prezentări simple, utilizând un organizator grafic- prezentarea simultană, în două limbaje – verbal și grafic – a unui singur obiect (monument, oraș, personaj etc.)- exerciții de gestionare a timpului în cadrul unei prezentări
<p>1.5. Participarea activă la dezbateri simple, formulând puncte de vedere și/sau continuând ideile celorlalți</p> <ul style="list-style-type: none">- utilizarea formulelor de politețe în funcție de context- exerciții de reformulare a unor puncte de vedere în funcție de schimbarea contextului comunicațional/în funcție de caracterul formal/informal al discuțiilor- exerciții de continuare/completare a unei idei exprimate de interlocutor
<p>1.6. Sesizarea și redarea informației minimale dintr-un mesaj</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de formulare a unor întrebări suplimentare pentru înțelegerea intenției interlocutorului- exerciții de elaborare a unei liste de criterii care să permită evaluarea obiectivă a unui punct de vedere- exerciții de evaluare a unui punct de vedere exprimat
<p>1.7. Adaptarea propriei comunicări în diferite contexte sociale/ culturale</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de identificare a unor similitudini și a unor diferențe de comportament și de atitudine între interlocutori în diferite situații/la același vorbitor în momente diferite- exerciții de comentare/interpretare a unor imagini, secvențe TV, fragmente de emisiuni radio,

reflectând comportamente și atitudini ineficiente sau inadecvate

2. Receptarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VIII-a

2.1. Prezentarea informațiilor și a intențiilor de comunicare din texte continue, discontinue și multimodale

- exerciții de sesizare a abaterilor de la normele limbii literare și normele de scriere într-un mesaj scris
- interpretarea și nuanțarea temei/ motivelor și a ideilor principale dintr-un text
- dezvoltarea și evaluarea unor informații din diverse tipuri de texte prin emiterea de opinii, idei, concepte, în contexte școlare sau extrașcolare
- exerciții de integrare a informațiilor din unul sau mai multe texte, pentru a rezolva diverse sarcini

2.2. Compararea a cel puțin două texte sub aspectul temei, al ideilor și al structurii

- emiterea unor opinii proprii față de atitudinile transmise prin mesaje diverse, cu ajutorul unor modalizatori
- identificarea unor asemănări și a unor deosebiri între două sau mai multe texte
- compararea modului în care este ilustrată o temă/ prezentată o imagine/ descris un eveniment, un personaj etc. în cel puțin două texte
- realizarea unor proiecte în grup prin invitarea unor persoane experte într-un domeniu de interes, participarea la interviuri în calitate de interviuat sau de interviuator

2.3 Argumentarea punctelor de vedere pe marginea a două sau mai multe texte de diverse tipuri, având în vedere posibilitatea unor interpretări multiple

- organizarea de mese rotunde, de activități de tip „proces literar” prin susținerea și argumentarea diferitelor puncte de vedere
- exerciții de argumentare a unui punct de vedere pe marginea ideilor prezentate, în două sau mai multe texte diferite

2.4. Susținerea unor puncte de vedere proprii în discutarea interpretărilor diferite pe marginea textelor citite, de prezentare a unor texte narrative, lirice sau dramatice alese de elevi și/sau de profesori

- scrierea unor compuneri narrative, raportându-se la o temă dată sau în funcție de propriile percepții/ propria imaginație
- activități de exprimare a punctelor de vedere critice referitoare la specificul limbajului utilizat, la structura textului de tip argumentativ, la utilizarea descriptorilor de personalizare, la sistematizarea argumentelor

2.5 Aplicarea constantă a unor strategii de corectare a comportamentelor și a atitudinilor de lectură

- exerciții de monitorizare privind utilizarea corectă a normelor limbii literare și integrarea acestora în mesaje sau în secvențe textuale coerente și unitare, în situații diverse de comunicare formală și informală
- participarea la interacțiuni verbale prin care își adaptează comportamentul la diverse contexte de comunicare formale și informale, în vederea stimulării interesului pentru lectură
- organizarea portofoliului individual al elevului și a fișelor de lectură, în funcție de volumul și de criteriile valorice stabilite

3. Redactarea textului scris de diverse tipuri

Clasa a VIII-a
<p>3.1. Redactarea unui text complex, în care să își exprime puncte de vedere argumentate, pe diverse teme sau cu referire la diverse texte citite</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de identificare a ipotezei/opinie și a argumentului/argumentelor într-un text de tip opinie/argumentativ- exerciții de ordonare a paragrafelor- exerciții de relaționare a propozițiilor prin conectori- exerciții de elaborare a unui text de tip opinie/argumentativ despre un text literar/eveniment eveniment petrecut în viața clasei sau un conflict identificat într-un text recomandat de profesor
<p>3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unor texte pentru a fi prezentate în fața unui public sau/și pentru a fi publicate</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții de elaborare a unui text de tip explicativ despre un experiment de laborator- exerciții de concepere a unui text în care să se prezinte o expoziție de pictură a clasei- exerciții de redactare a unei recenzii realizate în vederea publicării în revista școlii
<p>3.3. Aplicarea constantă a normelor privind etica redactării pentru crearea unor texte originale</p> <ul style="list-style-type: none">- selectarea surselor de informare în funcție de relevanță- exerciții de documentare pentru elaborarea unor lucrări de cercetare individuală și/sau în echipă- exerciții de redactare a unor lucrări de cercetare, prin menționarea surselor de informare/documentare
<p>3.4. Exersarea constantă în activitățile de redactare a strategiilor de corectare a comportamentelor și a atitudinilor ineficiente sau inadecvate</p> <ul style="list-style-type: none">- elaborarea unui plan personal de lucru, urmărind corectarea comportamentelor și a atitudinilor ineficiente sau inadecvate- exerciții de rescriere a unor texte personale

4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise

Clasa a VIII-a
<p>4.1. Folosirea achizițiilor privind structuri morfosintactice complexe ale limbii române literare pentru înțelegere corectă și exprimare nuanțată a intențiilor comunicative</p> <ul style="list-style-type: none">- selectarea dintr-o serie sinonimică a cuvintelor care exprimă adecvat/nuanțat intenția comunicativă- formularea de enunțuri în care elevii solicită/ofere informații detaliate cu privire la impresiile, emoțiile lor în fața unor probleme diverse- dezbateri pe teme de interes pentru elevi, în perechi, conduse/moderate de un alt coleg
<p>4.2. Aplicarea achizițiilor lingvistice pentru înțelegerea și producerea unor texte diverse</p> <ul style="list-style-type: none">- exerciții, în grup, de prezentare a unor texte narative, lirice și dramatice, considerate de elevi ca fiind atractive- exerciții de susținere a unei prezentări orale cuprinzând intenționat greșeli pe care participanții la dialog să le identifice- exerciții de evidențiere a opiniei cu privire la unele mesaje ascultate sau din texte literare studiate- organizarea de mese rotunde în care au loc dezbateri în scopul exprimării unor opinii argumentate cu privire la un text narativ/descriptiv studiat

4.3. Analizarea elementelor de dinamică a limbii, prin utilizarea achizițiilor de sintaxă, morfologie, fonetică, lexic și semantică prin raportare la limbile moderne

- realizarea unor liste, în urma monitorizării categoriilor de greșeli identificate în diverse texte orale și scrise
- exerciții de substituire a termenilor, pentru observarea modificării sensului enunțului

4.4. Valorificarea relației dintre normă, abatere și uz în adecvarea strategiilor individuale de comunicare

- alcătuirea de texte scurte în care elevii să utilizeze corect normele limbii standard
- completarea unor texte lacunare cu termeni/cuvinte adecvate mesajului pe care intenționează să-l transmită, respectând relația normă-abatere-uz

4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice (analiză, sinteză, generalizare și abstractizare) prin utilizarea deprinderilor de comunicare corectă în limba romani literară, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții

- redactarea unor texte care tratează aceeași temă în registre diferite
- redactarea unui proiect, folosind surse diferite de documentare
- formularea și completarea unor chestionare referitoare la înțelesul unor cuvinte/expresii, a unor cuvinte care pun probleme de scriere

5. Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural

Clasa a VIII-a

5.1. Exprimarea unui punct de vedere față de anumite tradiții și valori ale culturii naționale sau ale unei alte culturi, descrise în cărțile citite

- dezbateri privitoare la folosirea stereotipurilor privitoare la diverse culturi
- exerciții de redactare de texte diverse (articole pentru revista școlii, ziarul local, broșuri de prezentare a evenimentelor socioculturale, broșuri/ghiduri turistice și alte tipuri) care să promoveze interculturalitatea

5.2. Argumentarea unui punct de vedere privitor la tiparele identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare

- prezentări orale sau scrise privitoare la unele țări/regiuni din România vizitate, evidențiind tiparele culturale
- exerciții de receptarea unui set de valori recunoscute social și cultural, manifestând toleranță și respect pentru valorile celuilalt
- inițierea unor comunicări, prin corespondență, cu elevi din alte țări
- exerciții de identificare a valorilor specifice promovate în texte din literatura romani/din literatura universală

Conținuturi

Tema generală: REFLECȚII ASUPRA LUMII

Domenii de conținut	Conținuturi
<p>Comunicare orală</p>	<p>La conținuturile din clasa a VII-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elemente specifice argumentării (teză, ipoteză, justificare, probă/exemplu) - Strategii de concepere, de înțelegere și de adaptare a textului oral: compararea ideilor, a punctelor de vedere, a intențiilor de comunicare, a emoțiilor, a atitudinilor și a scopurilor comunicative - Strategii de ascultare activă: înțelegerea și adaptarea în context a punctului de vedere exprimat de interlocutor și evaluarea lui critică; evaluarea celor spuse de interlocutor, prin raportare la ceea ce știe elevul sau în relație cu propriile opinii - Argumentare. Apelul la argumente raționale (fapte, exemple, dovezi), apelul la patos (emoția), apelul la etos (valori morale). Forța enunțurilor în argumentare (fapte, opinii, mărturii, concepții personale, idei preconcepute). - Structura textului argumentativ - Atitudini comunicative: spirit critic, flexibilitate, asertivitate, disponibilitate la negociere, nonconflictualitate, fairplay. Inteligența emoțională: folosirea inteligenței emoționale în negocierea unor puncte
<p>➤ Texte orale propuse pentru ascultare: știri, dezbateri, talk-show, diverse programe TV, cursuri online</p> <p>➤ Tipuri de interacțiune propuse: argumentarea unui punct de vedere și negocierea unor puncte de vedere în cadrul unor dezbateri cu doi sau mai mulți participanți</p>	
<p>Lectură</p>	<p>La conținuturile din clasa a VII-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Text epic. Text liric. Text dramatic - Textul argumentativ - Texte care combină diverse tipuri (explicativ, narativ, descriptiv, dialogat, argumentativ) - Strategii de comprehensiune: compararea a două sau mai multe texte sub aspectul conținutului și al structurii - Strategii de interpretare: argumentarea punctelor de vedere pe marginea textelor citite, interpretări multiple, dezbateri pe marginea textelor citite, interpretarea limbajului figurat (aliterația, hiperbola, antiteza) - Monitorizarea și evaluarea propriei lecturi
<p>➤ Texte recomandate:</p> <p>a) <i>texte continue, literare și nonliterare: poezii, maxime și proverbe, povestiri, nuvele, jurnale, memorii; articole de opinie, eseuri, recenzii pe web ale unei cărți/ cronici de film</i></p> <p>b) <i>texte discontinue: cataloage, indexur</i></p> <p>c) <i>texte multimodale: articole din ziare/ reviste, ilustrate cu imagini</i></p>	
<p>Redactare</p>	<p>La conținuturile din clasa a VII-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etapele scrierii, cu accent pe: <ul style="list-style-type: none"> a) prezentarea textului în fața unui public b) evaluarea feedbackului primit c) integrarea sugestiilor într-o nouă formă a textului sau în textele viitoare

	<ul style="list-style-type: none"> - Tipare textuale de structurare a ideilor: comparație, analogie, ordinea argumentelor în textul argumentativ - Prezentarea textului: grafica textului ca modalitate de a capta atenția publicului - Alte aspecte: redactare de mână-redactare computerizată - Etica redactării: originalitate
<p>➤ Tipuri de texte recomandate pentru activitățile de redactare: text de opinie, text argumentativ, recenzie a unei cărți, cronică de film/spectacol</p>	
<p>Elemente de construcție a comunicării</p>	<p><i>La conținuturile din clasa a VII-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <p>Gramatică</p> <ul style="list-style-type: none"> - Construcții sintactice: <ul style="list-style-type: none"> • construcții active/ construcții pasive cu verbul a fi • construcții impersonale • construcții cu pronume reflexive • construcții incidente • construcții concesive și condiționale - Enunțuri eliptice. Norme de punctuație - Aporiția. Norme de punctuație - Fraza. Subordonarea prin conjuncții și prin pronume și adverbe relative. Norme de punctuație - Realizări propoziționale ale unor funcții sintactice: atributiva, completiva directă, completiva indirectă, circumstanțiala de loc, de timp, de mod, cauzala, finala <p>Ortoepie și ortografie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Scrierea și pronunția cuvintelor de origine străină, conținând foneme nespecifice limbii rromani. <p>Vocabular</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mijloace interne de îmbogățire a vocabularului (conversiunea) - Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului: împrumuturi lexicale - Variație stilistică - Variații de registru. Jargonul, argoul. Limbaj colocvial, limbaj cultivat (familiarizare) - Construcția frazei în limba vorbită și în limba scrisă - Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă
<p>Elemente de interculturalitate</p>	<p><i>La conținuturile din clasa a VII-a (actualizate) se vor adăuga următoarele:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Modele comportamentale în textele literaturii universale - Empatie și deschidere. Noi și ceilalți - Valori culturale rrome în context european/ mondial

În studierea conținuturilor se vor urmări permanent aspectele normative ortoepice, ortografice, morfologice și de punctuație, utilizându-se constant alfabetul internațional al limbii rromani, dicționare și manuale destinate limbii și literaturii rromani comune.

Sugestii metodologice

Prezenta programă de limba și literatura maternă rromani își propune să asigure dezvoltarea competențelor de utilizare a limbii rromani de către elevii din gimnaziu, pornind de la satutul de limbă maternă și de disciplină de studiu. În acest sens, competențele dobândite în cadrul acestei discipline au un caracter instrumental, pe de-o parte, sprijinind procesul de înțelegere și de învățare formală, informală și nonformală, iar, pe de altă parte, pe termen lung, acestea asigură dezvoltarea competenței cheie „a învăța să înveți”. Ca limbă maternă, limba rromani se va studia pornind de la practica rațională și funcțională, raportarea la normă fiind mijlocul de corecție a erorilor, în scopul asigurării unei comunicări eficiente. Uzul rațional și structurat al limbii rromani reprezintă, deopotrivă, un instrument necesar codării/ decodării mesajului din texte de diverse tipuri (orale și/ sau scrise; continue/ discontinue/ mixte; ficționale/ nonficționale), dar și una dintre finalitățile disciplinei, ceea ce conferă limbii materne rolul de instrument principal de acces la cunoaștere și de învățare pe tot parcursul vieții. De asemenea, în calitatea sa de disciplină de studiu, *Limba și literatura maternă rromani* se află în centrul construcției identitare, prin apelul la valorile culturale naționale și, prin studiul acestora, la modelul rrom al ființei, corelat însă cu valorile europene, interculturale și multiculturale. Tot în cadrul gimnaziului, se formează gustul pentru lectură, pentru artă, limba și literatura maternă rromani contribuind la formarea gustului estetic.

Finalitatea urmărită de programă este formarea unui individ capabil să utilizeze limba rromani comună în scopul învățării, atât în cursul școlarității, cât și pe tot parcursul vieții; formarea, așadar, a unui individ capabil să utilizeze limba rromani în scopul inserției sociale, ca limbă a schimburilor comerciale, sociale etc.; formarea unei persoane care își asumă propria identitate lingvistică și culturală, fiind, în același timp, sensibilă la valorile interculturale și multiculturale, în contextul (auto)descoperirii și al (auto)construirii.

În procesul de predare-învățare-evaluare, se face trecerea progresivă de la nivelul elementar de deținere a competențelor cheie (de la ciclul primar) la nivelul intermediar în gimnaziu, asigurându-se construirea nivelului funcțional din ciclul secundar inferior/ superior, respectându-se principiul gradualității achizițiilor.

Situarea elevului în centrul activităților destinate formării sale favorizează dobândirea de cunoștințe și abilități de operare cu acestea, cultivând atitudini care asigură adaptarea, controlul asupra propriei formări, respectiv, monitorizarea acesteia. Competențele specifice reprezintă trepte în structurarea comunicării orale și scrise/a redactării, astfel încât absolventul de gimnaziu să facă din limba maternă instrumentul principal de:

- căutare, colectare, procesare de informații și receptare de opinii, idei, sentimente într-o varietate de mesaje/ texte ascultate/ texte citite;
- exprimare a unor informații, opinii, idei, sentimente, în mesaje orale sau scrise, prin adaptarea la situația de comunicare;
- participare la interacțiuni verbale în diverse contexte școlare și extrașcolare, în cadrul unui dialog proactiv;
- integrare a valorilor identitare, comunitare și estetice.

Principii didactice

Principiile didactice care trebuie să ghideze procesul de predare-învățare-evaluare sunt:

1. abordarea comunicativ-funcțională a conținutului lingvistic, pornind de la faptele de limbă, de la actele de vorbire și dobândind aplicație în utilizarea contextuală a cunoștințelor;
2. accentuarea caracterului interactiv al însușirii limbii, având în vedere impunerea abordării limbii nu ca sistem abstract de semne, ci ca „limbă în funcțiune”, în variantele ei orale și scrise, ca instrument al exprimării și al autoexprimării;
3. implementarea demersurilor didactice de însușire și exersare activă, implicativă, ludică a limbii;
4. susținerea perspectivei holistice asupra achiziției limbilor, prin proiectarea activităților didactice centrate pe dezvoltarea/ exersarea integrată a competențelor de bază (receptare de mesaj oral, producere de mesaj oral, receptare de mesaj scris, producere de mesaj scris), într-o manieră complementară;
5. conceptele de gramatică, reprezentând noțiuni-ancoră, cu rol orientativ în exersarea contextuală a limbii, clarificarea lor având rolul de a susține gândirea metalingvistică, de a orienta mecanismele de autocorectare și de a motiva preocuparea pentru exprimarea controlată, pretențioasă, eficientă, racordată la specificul situației de comunicare;
6. stimularea gândirii creative prin limbă, în vederea formării unei personalități autonome, capabile să-și prezinte propriile păreri, să accepte diversitatea de idei și opinii;

7. implementarea în conținut a viziunii identitare și interculturale, în vederea asimilării limbii prin conținuturi culturale reprezentative; transpunerea activităților școlare în medii sociolingvistice reale, extrașcolare (de exemplu: organizarea activităților în medii extrașcolare de tip muzeu, cinematograf, structurat de principiile metodei proiectului) și implementarea „realității exterioare” în clasă (de exemplu: valorificarea în activitățile școlare a emisiunilor tv, a instruirii asistate de calculator etc.).

Prezentarea conținuturilor în liste distincte pentru domeniile Comunicare, Lectură, Redactare, Elemente de construcție a comunicării s-a făcut din rațiuni metodologice, deoarece în actul comunicării acestea fuzionează, fapt care face necesară predarea integrată și, în același timp, li se indic/ propun elevilor sarcini de învățare cu un accentuat caracter utilitar, relevante pentru inserția socială de succes în viitoarea perioadă a vieții lor de adult.

Programa propune conținuturi structurate pe teme care reflectă, la nivel de maximă generalitate, vârsta școlară a fiecărei clase. Astfel, se construiește treptat și concentric universul cognitiv al elevului de gimnaziu, valorificând orizontul specific fiecărei vârste.

În lectura programei se propune să se țină cont de faptul că la nivelul fiecărei clase se indică numai conținuturile noi și modul lor de abordare (intuitiv, aplicativ și/ sau prin teoretizare). Reactualizările conținuturilor anterior înșușite se subînțeleg.

Conținutul prevăzut în această programă propune un demers achizițional progresiv, „în spirală”, ceea ce presupune permanenta corelare pragmatică și funcțională dintre vechi și nou. Structurarea tematică a conținutului permite exersarea unui vocabular și a unor acte de vorbire indispensabile dintr-o cultură comunicațională cotidiană, eficientă.

În preluc area metodică a propunerilor de conținut centrate pe această competență se propune raportarea la următoarele criterii:

Clasa a V-a	Clasa a VI-a	Clasa a VII-a	Clasa a VIII-a
<p>Se vor selecta 8 texte de bază, destinate studiului aprofundat. Textele literare și nonliterare originale grupate în jurul unei tematici comune vor fi alese din literatura rromani și universală, prin raportare la cerințele și la nevoile de instruire ale elevilor. Profesorii vor avea obligația de a studia un număr minim de 8 texte de bază (5 literare/ folclorice și 3 nonliterare). Se recomandă ca fragmentele selectate să conțină între 900-1000 de cuvinte. Autorii de manuale și profesorii au libertatea să aleagă texte-suport în măsură să abordeze aplicativ noțiunile de teorie literară. La cele 8 texte de bază se vor adăuga 5 texte suplimentare.</p>	<p>Se vor selecta 8 texte de bază, destinate studiului aprofundat. Textele vor fi originale, grupate în jurul unei tematici comune, vor fi alese din literatura rromani și universală, prin raportare la cerințele și la nevoile de instruire ale elevilor. Profesorii vor avea obligația de a studia un număr minim de 8 texte de bază (5 literare/ folclorice și 3 nonliterare). Se recomandă ca fragmentele selectate să conțină între 1200-1300 de cuvinte. Autorii de manuale și profesorii au libertatea să aleagă texte-suport în măsură să abordeze aplicativ noțiunile de teorie literară. La cele 8 texte de bază se vor adăuga 5 texte suplimentare.</p>	<p>Se vor selecta 10 texte de bază, destinate studiului aprofundat. Textele vor fi originale, grupate în jurul unei tematici comune, vor fi alese din literatura rromani și universală, prin raportare la cerințele și la nevoile de instruire ale elevilor. Profesorii vor avea obligația de a studia un număr minim de 10 texte de bază (6 literare/ folclorice și 4 nonliterare). Se recomandă ca fragmentele selectate să conțină între 1500-1700 de cuvinte. Autorii de manuale și profesorii au libertatea să aleagă texte-suport în măsură să abordeze aplicativ noțiunile de teorie literară. Se recomandă o variantă de asociere în funcție de temele propuse. La cele 10 texte de bază se vor adăuga 5 texte suplimentare.</p>	<p>Se vor selecta 10 texte de bază, destinate studiului aprofundat. Textele vor fi originale, grupate în jurul unei tematici comune. Textele de bază vor fi preluate din literatura rromani și universală, prin raportare la nevoile de instruire ale elevilor. Profesorii vor avea obligația de a studia un număr minim de 6 texte literare/ folclorice de bază, respectiv 4 texte nonliterare. Se recomandă ca fragmentele selectate să conțină între 1800-2000 de cuvinte. Autorii de manuale și profesorii au libertatea să aleagă texte-suport în măsură să evidențieze noțiunile de teorie literară studiate. Se recomandă o variantă de asociere a tipurilor de discurs cu temele propuse. La cele 10 texte de bază se vor adăuga 5 texte suplimentare.</p>

Programa prevede abordarea conținuturilor în progresie tematică (*Eu și universul meu familial, Eu și lumea din jurul meu, Orienturile lumii și ale cunoașterii, Reflecții asupra lumii*). Din fiecare temă se vor propune minimum 4 – maximum 6 subteme, fiecare dintre ele constituind centrul proiectării pe unități de învățare tematică, fiecare unitate abordând toate domeniile de conținut (Comunicare orală/ Lectură/ Redactare/ Elemente de construcție a comunicării) și vor fi vizate toate competențele generale.

Alături de competențele vizate, programa propune conținuturi și activități de învățare, prin care elevii vor aplica și monitoriza propria învățare. Programa este deschisă, flexibilă și permite profesorului manifestarea creativității și a vocației sale culturale, eliminându-se abordările excesiv teoretizante și asigurând flexibilitatea și eficiența în procesul de formare a competențelor cheie.

Formarea și dezvoltarea competențelor lingvistice se va realiza prin raportare permanentă la elementele reprezentative ale culturii române.

În noua viziune – așa cum aceasta este introdusă în programa ciclului primar – se acordă o atenție specială receptării modelelor lingvistice variate și exersării producerii orale și scrise de mesaje. Noțiunile de gramatică vor constitui elemente structurante ale comunicării, ca atare, în prelucrarea didactică a acestui conținut, profesorul trebuie să se raporteze la pragmatica comunicării funcționale.

Competența 1.

Formarea la elev a unor deprinderi de ascultare activă reprezintă o componentă importantă a competenței de comunicare. Se va urmări educarea/ dezvoltarea atenției și a concentrării în procesul ascultării active, utilizându-se atât elementele verbale, nonverbale (mimică, gesturi, postură, proxemică), cât și cele paraverbale (intonație, ritm al vorbirii, fluență, pauzele în vorbire etc.), cât și conștientizarea faptului că acestea sunt purtătoare de intenționalitate comunicativă. Pentru deprinderile de producere de texte orale se conștientizează importanța publicului, intenționalitatea comunicativă și efectele pe care le produce actul în sine.

Competența 2.

Receptarea textelor scrise se poate face pornind de la fragmente dintr-o operă literară audiată (scenariu radiofonic) sau vizionată (scenariu de film) și compararea acestora cu textul scris, din punctul de vedere al structurii actelor de limbaj implicate. Compararea textelor scrise cu texte orale (sau mixte, pe aceeași temă), prin audiere, apoi audiere și vizionare, respectiv audiere, vizionare și apoi citire, va evidenția efectele cumulării tipurilor de limbaje implicate în receptare și accesul la sens/ construirea sensurilor plurale.

În privința receptării textelor scrise, accentele formative vizează semnificații și implică explorarea acestora la nivelul textului scris (literar și nonliterar). Structurarea competențelor se raportează la procesul lecturii din cadrul de referință al evaluărilor internaționale (1), la cadrul european de formare a competenței de lectură LIFT (2). Din perspectiva PIRLS și PISA, lectura, în scop informativ sau în scop estetic, înseamnă comprehensiune și interpretare, competențe care se construiesc treptat, de la simplu la complex, prin antrenarea a patru procese cognitive esențiale: identificarea de informații explicit formulate, realizarea de deducții simple, integrarea și interpretarea ideilor și a informațiilor, evaluarea critică a conținutului și a elementelor textuale. În demersurile focalizate pe formarea competențelor de lectură, cadrul didactic va proiecta activități coerente pentru antrenarea treptată a celor patru procese, care să ducă la o înțelegere aprofundată a textelor, la evaluări critice, la formulare de răspunsuri personale cu privire la sens/ sensuri, susținute cu elemente/ cu exemple din textele scrise. LIFT pledează pentru importanța trezirii interesului elevului, ca prim pas pentru formarea unei atitudini pozitive față de cunoașterea lumii prin lectură. Investigarea lumilor ficționale, prin sarcini simple, dar relevante pentru elevi, îi ajută să extragă informația semnificativă dintr-un text, să o identifice în universul său, să compare lumea reală cu cea ficțională și să-și susțină punctele de vedere cu argumente valide.

Competența 3.

Ca și în cazul celorlalte competențe, conținuturile se studiază gradual, de la simplu la complex, de la redactarea unui bilet la alcătuirea unei compuneri; se va urmări atât redactarea de texte nonliterare, utilitare, jurnalistice, administrative, cât și literare. Se pornește de la însușirea unor deprinderi de scriere pe baza unui subiect și a unui format, urmărind o anumită intenționalitate, continuându-se cu argumentarea, utilizarea tehnologiei informației, până la dezvoltarea preocupării pentru scrierea corectă, adecvată situației de comunicare și scopului, originalitatea și etica redactării, a interesului pentru obținerea feedback-ului, respectiv, monitorizarea și îmbunătățirea propriului comportament și a propriei atitudini privitoare la scris.

Alături de exercițiile individuale, se pot valoriza experiențele de interacțiune/ scriere în grup, care pun bazele comunicării eficiente și ale socializării. Se poate utiliza o gamă variată de coduri, pe lângă cel lingvistic (muzical – ritm, melodie, iconic – desen, pictură, colaj etc), dar și o gamă variată de instrumente de redactare: tradiționale (pix, stilou, creion), moderne (computer – competența TIC, telefon – redactare SMS, tabletă – redactare de e-mailuri, mesaje chat, redactare de texte pentru rețele de socializare).

Competența de redactare și inserarea acesteia și în rândul competențelor transcurriculare, va viza, de asemenea, scrierea de texte despre texte literare, cât și texte despre texte nonliterare (recenzii, prezentări de carte, de spectacole etc.), pornind de la modelul unor texte continue și noncontinue/ mixte (interpretarea unei diagrame, a unei reclame, a unui afiș etc.).

Competența 4.

Formarea și dezvoltarea acestei competențe generale se realizează printr-un demers care subordonează conceptele lingvistice performării unor acte de limbaj, unor situații comunicative de complexitate diferită, gradată în raport cu vârsta elevilor. Se urmărește astfel limba în funcțiune (limbajul) și nu limba abstractă, reevaluându-se rolul limbii în formarea și în buna funcționare a gândirii.

Dezvoltarea competențelor aferente se reflectă în structuri sintactice în uz, favorizându-se sensul și nu forma, pornind de la conceptul de structură, tipar propozițional, frastic, pentru ca, în final, să se ajungă la construcții sintactice/ text. Cunoștințele lingvistice îi vor folosi elevului să-și dezvolte deprinderile de exprimare și de receptare corectă și eficientă a unor texte de dimensiuni și tipuri diferite, să exerseze cu succes toate funcțiile limbajului, în viața personală, școlară, socială, în contexte formale/ informale variate.

Competența 5.

În vederea formării competenței 5, *Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural*, în cadrul temelor propuse spre dezbatere cu elevii de gimnaziu, învățarea-predarea-evaluarea se vor face integrat, pornindu-se de la conținuturile de literatură, spre cele de utilizare a limbii, pentru a se completa cu valori identitare specifice. Astfel, competența va urmări descoperirea propriei identități în cadrul unei teme de tipul *Identitate personală*, exprimarea propriilor emoții și trăiri față de valorile naționale și universale etc. Se va utiliza cel puțin un text cu conținut identitar, aparținând unui autor canonic, la fiecare clasă. Oferta ideatică a textelor va viza atât complexul identitar (identitate și toleranță, valori identitare), cultivarea sentimentului de apartenență la cultura și valorile rome, cât și dezvoltarea gustului estetic, prin lectura unor opere a căror valoare este recunoscută de către exegeza literară.

	Competența generală	Competențe Specifice	Sugestii metodologice
V	Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural	5.1. Asocierea unor experiențe proprii de viață și de lectură cu acelea provenind din alte culturi	<p>Se poate proiecta o temă cu genericul <i>Locul natal/ Comunitatea în care m-am format</i>, utilizându-se un text cu conținut identitar, aparținând unui scriitor canonic.</p> <p>Se pot utiliza texte care prezintă credințe și mituri, texte folclorice esențiale rome, cât și cele ce țin de cutumele, obiceiurile și tradițiile rome pentru a se evidenția modul în care aceste credințe și mituri se regăsesc în literatura cultă contemporană. De asemenea, se pot alege texte din literatura cultă și/ sau texte din folclorul copiilor din diferite zone culturale care ilustrează tema copilăriei, a călătoriei inițiatice, a cunoașterii etc.</p> <p>Se pot utiliza jocuri de identificare a trăsăturilor unor tradiții și obiceiuri locale și/ sau de raportare la tradițiile naționale.</p> <p>Exercițiile vor avea un caracter aplicativ, care să valorifice experiența personală a elevului și specificul zonei în care trăiește.</p>
		5.2. Identificarea unor tipare privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare	<p>Se recomandă vizionarea de spectacole de teatru, de film.</p> <p>Pornind de la teme de tipul: <i>Identitate personală</i>, se pot asocia teme ca <i>Prieteni din lumea animalelor</i>, <i>Prieteni imaginari</i>, <i>Valorile mele</i>.</p> <p>Se va analiza, cu elevii, sistemul propriu de valori, ideea de prietenie/ colaborare interetnică, de protejare a mediului înconjurător etc.</p>

VI	Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural	5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții ale comunității în care trăiește și ale unor comunități aparținând altor etnii	<p>Se poate elabora o temă prin care se poate urmări asumarea identității lingvistice (<i>Lectură și cunoaștere</i>), în contextul căreia se pot investiga identitatea proprie, dar și diversitatea unor contexte socioculturale, cu ajutorul lecturii.</p> <p>Tema <i>Limba și identitate</i> poate fi ilustrată cu ajutorul unor jocuri care să prezinte importanța limbii pentru dezvoltarea personală. De exemplu, un joc ilustrativ pentru utilizarea limbii în cadrul examenelor: se poate distribui un test, elevii fiind puși în situația de a înțelege sarcina de lucru pentru a o putea rezolva.</p> <p>Se pot utiliza și teme precum <i>Jocuri de cuvinte</i> sau <i>Comentarea/ discutarea unor proverbe, expresii având cuvântul „limba” ca element central (I chib chinel zuraleder sar i churi! etc.)</i>, utilizându-se texte cu conținut identitar sau provenind din folclor.</p>
		5.2. Analiza unor tipare privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare	<p>De pildă, pentru ilustrarea unor teme legate de copilări, în contextul diferitelor culturi, se poate recurge la proiecte de prezentare a perspectivei sincronice și/ sau diacronice, din diferite zone culturale sau opere din literatura rromani din România și universală, arte plastice, cinematografie etc.</p> <p>Analiza comportamentului/ mentalității unor personaje din folclorul literar național și/ sau internațional, evidențiindu-se valoarea de model/ tipar comportamental pe care îl promovează.</p>
VII	Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural	5.1. Compararea unor tradiții rrome și din alte culturi cu cele românești și/ universale	<p>Un conținut tematic pertinent este <i>Tradiții și obiceiuri</i>, acesta investigând atât valorile naționale, pentru dezvoltarea competenței, cât și valorile altor culturi, prin abordarea comparativă, evidențiindu-se asemănările și deosebirile.</p> <p>Pot fi alese filme documentare care prezintă aspecte ale unor tradiții, din diferite zone culturale, pentru a se evidenția diferențele, în vederea cultivării la elevi a respectului pentru valorile altora și a toleranței.</p> <p>Se pot realiza prezentări referitoare la tradiții și obiceiuri din zona de origine, prin utilizarea mijloacelor tehnologice modern (ilustrarea modului în care sărbătorile de iarnă se desfășoară în diferite zone ale lumii).</p>
		5.2. Compararea tiparelor privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare	<p>Competența poate fi dezvoltată pornindu-se de la o temă cu genericul: <i>Valorile mele, valorile celorlalți</i>, cu scopul investigării valorilor culturale ale spațiului/ comunității.</p> <p>În contextul dezbaterii temei legate de tradiții și obiceiuri, se recomandă completarea dezbaterii din cadrul curriculumului obligatoriu, cu activități extracurriculare, precum vizionarea de spectacole, organizarea de spectacole tradiționale, cu participarea unor specialiști în domeniul folclorului, etnologiei (eventual, de la centrele culturale).</p> <p>Valorificând competențele și cunoștințele dobândite la istorie, la geografie, se pot evidenția aspectele păstrate în literatura rromani modernă și contemporană.</p> <p>Se pot realiza situri, bloguri de promovare a zonei de origine, prin evidențierea specificului local și a influențelor provenite din zonele geografice limitrofe, din punct de vedere lingvistic, literar, folcloric, social etc.</p>

VIII	Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural	5.1. Exprimarea unui punct de vedere față de anumite tradiții și valori ale culturii naționale sau ale unei alte culturi, descrise în cărțile citite	S-ar putea concepe o temă de tipul: <i>Cărți fondatoare</i> , prin intermediul acesteia putându-se investiga valorile naționale, respectiv, identitatea proprie raportată la acestea, dar și valorile aparținând altor culturi. Se pot analiza texte descriind tradiții și obiceiuri aparținând altor etnii, în vederea analizei acestora.
		5.2. Argumentarea unui punct de vedere privitor la tiparele identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare	Tot în contextul temei <i>Cărți fondatoare</i> , însă demersul investigativ va urmări un scriitor tradus și impus la nivel european. Tema utilizată ar putea fi <i>Prietenia</i> , urmărindu-se însă o prietenie interculturală.
			Se pot utiliza texte din literatura romani și/ sau universală, secvențe ecranizate, în care se prezintă anumite tipare comportamentale, lingvistice din diferite zone ale țării și/sau ale lumii. Se pot realiza proiecte de tipul <i>Cărți fondatoare</i> , la <i>Prietenia</i> , <i>Libertăți</i> , <i>obligații</i> , <i>datorii</i> sau <i>Spirit civic</i> , <i>responsabilitate</i> , <i>etică</i> , se va porni de la texte ilustrative, ca pretexte pentru o dezbatere asupra modelelor.

Metode didactice recomandate:

Activități de evocare și de motivare: brainstorming (asalt de idei), hârtia de un minut, lanțul ideilor, copacul ideilor.

Activități de studiu individual și de redactare: tehnica SINELG; scaunul autorului; creativitatea ghidată – printr-o imagine, prin întrebări, prin opera literară; maratonul de scriere.

Activități de învățare prin cooperare: lectura în perechi – rezumatul în perechi; interviu în direct; Am văzut, am citit; recapitularea prin rotație; comerțul cu probleme; cubul.

Activități bazate pe argumentare: tabelul T, argumente – contraargumente. Activități bazate pe dezbateri: linia valorilor, dezbateri de tip panel.

Activități de rezolvare a situațiilor-problemă: brainstormingul, piramide sau bulgărele de zăpadă. Activități bazate pe investigație: metoda pălăriilor gânditoare; tehnica Lotus; Ce se întâmplă dacă?; Cum folosim ... ?; explozia stelară; cadranele.

Activități de organizare grafică a informațiilor: ciorchinele; diagrama Venn; rețeaua personajelor; tehnica blazonului; posterul.

Activități de reflecție: întrebări factuale, conceptuale, controversale, cvintetul; eseul de cinci minute; anunțul de mică publicitate; turul galeriei; portofoliul.

Activități bazate pe jocuri: jocul de rol; procesul literar; puzzle; locuri celebre; benzi desenate.

Metode centrate pe receptarea mesajului oral (ascultarea)

Metode de pre-ascultare: potrivire cuvânt-imagini, perechi minimale de cuvinte în enunțuri, exerciții de completare, serii de sinonime-antonime, sarcini pentru mișcare corporală, sarcini de selectare de informație etc.

Metode de ascultare propriu-zisă: exerciții de reformulare, tabele de completat, scheme, exerciții de rearanjare a textului etc.

Metode de post-ascultare: joc de rol, exerciții de tip povestire, descriere, posterul, afișul etc.

Metode centrate pe receptarea mesajului scris (lectura)

Metode de pre-lectură: jocuri didactice, joc de asocieri etc.

Metode de lectură propriu-zisă: ordonarea de paragrafe, alegerea unor subtitluri pentru paragrafe prin tehnica potrivirii, exerciții pentru lectura imediată, rezumarea, exerciții cu itemi dihotomici (de tip adevărat-fals), exerciții de completare, exerciții cu alegere multiplă, de transfer al informației, exerciții de editare (corectarea greșelilor) etc.

Metode de post-lectură (interpretare și producere): povestirea dramatizată, cutiuța cu povești, jurnalul de lectură, cartea de vizită a personajului etc.

Metode centrate pe producere de mesaje orale (vorbirea): harta întâmplărilor, reacții la situații date (cu material suport), exerciții tip descriere de imagine, povestire cu/sau material support vizual, exerciții tip comparație, execuții de tip argumentativ, jurnalistul-cameleon, răspuns personal, critic și creativ etc.

Metode centrate pe producere de mesaje scrise (scrierea): monolog, harta întâmplărilor, tehnica ziarului, exerciții pentru scrierea reflexivă, autobiografia imaginată, jurnal de impresii, scriere de texte pe baza textelor date (scrierea după texte multiple), scrierea individuală, scrierea în colaborare etc.

Metodele, tehnicile didactice propuse au caracter orientativ. Se recomandă ca profesorul să-și structureze demersul didactic în funcție de specificul individual și colectiv al clasei de elevi, însă în proiectarea scenariului didactic să se țină cont de necesitatea exersării integrate a celor patru competențe de bază (receptare și producere de mesaj oral, receptare și producere de mesaj scris). De asemenea, se poate opta pentru o sporire a gradului de dificultate a aplicațiilor și a exercițiilor propuse, în funcție de nivelul clasei, prin tratare diferențiată a elevilor capabili de performanțe înalte.

Evaluarea nivelului de dezvoltare a competențelor se raportează la elementele de noutate ale programei. Astfel, evaluarea va depăși nivelul primar al conținuturilor însușite și va urmări, în același timp, deprinderi și atitudini. Astfel, pentru evaluarea unei competențe de tipul Redactarea unui text scurt pe teme familiare, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate, se va evalua 1) cunoașterea etapelor procesului de scriere (conținuturi); 2) aplicarea cunoștințelor în procesul de scriere (deprinderi); 3) calitatea scrierii (preocuparea pentru o scriere de calitate – atitudini);

În evaluarea nivelului de dezvoltare a competențelor și a subcompetențelor de comunicare se recomandă îmbinarea metodelor tradiționale de evaluare cu cele ale evaluării formative, prin utilizarea unor tehnici și metode moderne care vizează atât procesul, cât și produsul învățării (de exemplu: autoevaluarea, interevaluarea, posterul, afișul, portofoliul, proiectul, studiul de caz etc).

Date fiind noutățile propuse de programă, se recomandă atât evaluarea de proces (evoluția de la un nivel de competență la altul, efortul făcut de elev în vederea dobândirii competenței), cât și cea de produs (calitatea compunerii, a prezentării, a afișului etc).

În evaluare se va avea în vedere calitatea competențelor și a subcompetențelor specifice, după cum urmează:

- a) în cazul competenței de receptare și de producere a unor texte orale în diverse situații de comunicare se va avea în vedere raportarea la actele de limbaj;
- b) la receptarea textelor de diverse tipuri se va pune accent pe comprehensiune, pe interpretare
- c) și pe atitudine comunicativă, urmărindu-se progresia competenței de lectură prin racordare la cadrele internaționale de referință;
- d) la redactarea unor texte de diverse tipuri se va avea în vedere diversificarea tipurilor de texte prin adaptare la situații cotidiene de viață și la diferite tipuri de texte, în cazul scrierilor despre textul literar/nonliterar;
- e) în cazul evaluării competenței de folosire corectă, adecvată și eficientă a limbii în comunicarea orală și scrisă se propune raportarea la viziunea integrală asupra limbii, punându-se accent pe limba în funcțiune, pe gramatica în uz (cu folosirea orientativă a conceptelor de metalimbaj);
- f) competența generală 5 – Manifestarea unui comportament empatic cultural și intercultural – vizează atât cultivarea dimensiunii identitare, cât și formarea de abilități de mediere și de înțelegere interculturală.

Notă

Mai jos prezentăm, pentru fiecare clasă în parte, câteva texte pe care le sugerăm a fi incluse în abordările metodico-didactice (în învățare-predare-evaluare, în elaborarea fișelor de lucru, la alcătuirea testelor etc.). Ele nu sunt obligatorii, putând fi completate și cu altele asemenea acestora, care tratează și alte aspecte, de exemplu, dezrobirea, deportările, discriminările etc.

Texte sugerate: Clasa a-V-a

Gelem, Gelem, o rromano himno

Palem ka-i rromani škòla!, Gheorghe Sarău

Anθ-i bar e školaqi, Gheorghe Sarău

O manuś thaj pesqe korposqe riga, Gheorghe Sarău

Kon ʒanel maj but?, Gheorghe Sarău

O suno e kakosqo Angel, **Anghel Năstase, Noemi Năsturas**
 E meripnaça anΘ-e jakha, **Valerică Stănescu**
 So Țanas anΘar amaro folkloro?. Poveste ursărească, **C.S. Nicolaescu-Plopșor**
 I civiko aj i maškarkulturalikani edukàcia, **Gheorghe Sarău**
 O Baro Svùnto Geòrge, traducere **Gheorghe Sarău**
 O Matèo Maximoff (1917-1999), traducere, **Gheorghe Sarău**
 O khandino çhavo, **Jupter Borcoi**
 I zàmba, **Olga Mărcuș**
 I duti, **Jupter Borcoi**
 O Kráčùno, o phuro, **Costică Bățălan**
 O sumnakutno lil vaș o kisorro, **Olga Mărcuș**
 I profèsia, **Cristina Barna, traducere, Olga Mărcuș**
 O rrom mardo, după, **Andre Barthélémy**
 E kermusesqi pori, adaptare, **Estera Markus**
 O Țuvalo, o Pišomalo thaj o Xer, **Andre Barthélémy**
 O șagar, **Jupter Borcoi**
 I balval, **Marinela Lăcătuș**
 Traden le rrom, **Gheorghe Sarău**
 I familia, **Gheorghe Sarău**
 O biamalipen, **Jupter Borcoi**
 Koncèrto vaș violina vi ștar mulenqe moxtona, **Geòrge Păun Ialomițeanu**
 E rroma e RumuniaΘar, **Gheorghe Sarău**
 Me xramosarav jekh lil, **Gheorghe Sarău**
 E càle le rromenqe, **Gheorghe Sarău**
 O raj Quijote vi o Sancho, traducere, **Gheorghe Sarău**

Texte sugerate: Clasa a-VI-a

Gelem, Gelem, o rromano himno
 O durărdo milaj, **Noemi Palfi-Tamaș**
 I rromani thaj i rumunikani çhib, **Ionel Cordovan**
 Kamav te aresav siklărno, **Noemi Palfi-Tamaș**
 I buzni thaj le trin buznorre, adaptare, **Elena Nuică, traducere, Octavian Bonculescu**
 I çhib rromani, **Nicoleta Ciuraru**
 O óorro rrom thaj o barvalo gaȚo, **Ionel Cordovan**
 O bașavno, **Jupter Borcoi**
 E ruvesqo dromorro, **Jupter Borcoi**
 O phakhvaȚvalo thaj i kurung, **Esòp**
 O kurko, adapatre, **Ionel Cordovan**
 Kolinda, **Costică Bățălan**
 Mirri çerxen, adapatre, **Ionel Cordovan**
 E çhavesqe xakaja, adapatre, **Ionel Cordovan**
 Mirri daj, **Ionel Cordovan**
 I maj gudli pherr, **Jupter Borcoi**
 E rroma, **Jupter Borcoi**
 O George Sarău, **Ionel Cordovan**
 Nane coxa. I loli phabaj, adaptare de **Gheorghe Sarău**
 O phuro siklăvno savo gelo školaΘe, **Ionel Cordovan**
 O gonorro duje lovença, adaptare, **Elena Nuică, traducere, Octavian Bonculescu și Izabela Bănică**
 O kamipen, **Jupter Borcoi**
 Le muleça p-o grast, **Costică Bățălan**

Texte sugerate: Clasa a VII-a

Gelem, Gelem, o rromano himno

O Jòno, o godăver, Nicolae Pandelică

Mirro baro školaqo jekhtutno dës, Grigore Băjenaru

E xuxura, Nicolae Pandelică

O xanǝvalipen, culeasă, Mariana Cozma

O Ćenušòtka, Nadia Gazsi

O nevo rrom, Olga Mărcuș

O rrom thaj o čhavo sikavno, Nicolae Pandelică

E ivendesqe baredivesa, Moise Gabriela

Kuč Krećuno, Gabriela Moise

O rrom, e ambrola thaj e rićhino, Nicolae Pandelică

Duj žàmbe, Gabriela Moise

Kidipen, culeasă, Mariana Cozma

I dīli xastrajlās man, Gabriela Moise

Me sem rrom, Marius Căldăraru

E lelekaqo čhavo, Nicolae Pandelică

E mamăqo dīves, Gabriela Moise

Mirro o maj laćho amal, Marius Căldăraru

Texte sugerate: Clasa a VIII-a

Gelem, Gelem, o rromano himno

O jekhto Òkolaqo dives, Jupter Borcoi

O rromano them, Jupter Borcoi

O Vešorro, Jupter Borcoi

O godăver čhavorro, Nicolae Pandelică

O bašavno, Jupter Borcoi

Suno fală man, Nicolae Pandelică

O kaštari thaj pesqo suno, Jupter Borcoi

O Kalo, murro amal, Jupter Borcoi

I Delia Grigore, traducere, Jupter Borcoi

K-o abăv, Jupter Borcoi

O sastrări, Jupter Borcoi

O gilavno, Jupter Borcoi

I Baxt thaj i Godī, tha' vi i Godī thaj i Baxt, Nicolae Pandelică

Pherdile sune!, Anghel Năstase

O dinipen, Jupter Borcoi

E došale love, Nicolae Pandelică

Sar keres, kadă arakhes, Nicolae Pandelică

E čhajaqi kris, Jupter Borcoi

Lilorre k-ěl amala, Jupter Borcoi

O lūrdo, Jupter Borcoi

O terno, le love thaj o phuro, Nicolae Pandelică

Ǟav vi me škòlaΘe, Margareta Jimba

Mirri mami, i drabarn, Jupter Borcoi

O drabarno, Nicolae Pandelică

Te siklōvas vi maj but!, Gheorghe Sarău

Grup de lucru

Marius Căldăraru	Inspectoratul Școlar Județean Olt
Corina Ceamă	Ministerul Educației Naționale
Lavinia Pencea	Școala nr.1 București
Elena Răducanu	Școala nr.136 București
Gheorghe Sarău	Ministerul Educației Naționale
Angelica Mihăilescu	Institutul de Științe ale Educației